

Фурман Віталій Васильович
*аспірант кафедри конституційного, міжнародного
і кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН ЯК РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ІНФОРМАЦІЮ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Право на інформацію є одним із фундаментальних прав людини, яке закріплене як на міжнародному (ст. 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, ст. 10 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод) [1; 2], так і на національному (ст. 34 Конституції України) рівнях.

Так, одним із основних правових механізмів реалізації громадянами права на інформацію є звернення.

Зокрема ст. 40 Конституції України передбачено: «Усі мають право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк».

Забезпечення всебічного та повного розгляду звернень громадян, своєчасне вирішення порушених у них питань, захист законних прав та інтересів громадян залишаються одним із основних завдань органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Основним нормативно-правовим актом, який регулює порядок реалізації права на звернення є Закон України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 року № 393/96-ВР (далі – Закон), яким врегульовано питання практичної реалізації громадянами України наданого їм Конституцією України права вносити в органи державної влади, об'єднання громадян відповідно до їх статуту пропозиції про поліпшення їх діяльності, викривати недоліки в роботі, оскаржувати дії посадових осіб, державних і громадських органів. Закон забезпечує грома-

дянам України можливості для участі в управлінні державними і громадськими справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення [4].

На підставі аналізу діяльності Вінницького міського суду Вінницької області та Вінницького апеляційного суду можна виділити наступні проблеми, що виникають при реалізації права громадян на звернення.

По-перше, порушення вимог до форми звернення. Так, звернення може бути подано окремою особою (індивідуальне) або групою осіб (колективне) в письмовій формі державною мовою. У ньому має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина, викладено суть порушеного питання, зауваження, пропозиції, заяви чи скарги, прохання чи вимоги. Дане звернення повинно бути підписано заявником (заявниками) із зазначенням дати та надіслано поштою або передано громадянином до відповідного органу, установи особисто чи через уповноважену ним особу, повноваження якої оформлені відповідно до законодавства.

Видом письмового звернення є електронне, в якому, окрім вищезазначених вимог, має бути вказано електронну поштову адресу, на яку заявнику може бути надіслано відповідь, або відомості про інші засоби зв'язку з ним, та надіслане з використанням мережі Інтернет, засобів електронного зв'язку.

На практиці існують часті випадки відсутності у зверненні таких основних вимог як зазначення прізвища, ім'я, по батькові та місця проживання громадянина. Досить поширеним є і те, що громадяни не зазначають про суть порушеного питання, тобто звернення не містить зауважень, пропозицій, заяв чи скарг, прохань чи вимог, також відсутній підпис заявника (заявників) та дата звернення.

Як наслідок, звернення оформлене без дотримання вимог, повертається заявнику з відповідними роз'ясненнями (за виключенням відсутності інформації про місце проживання або засобів електронного зв'язку особи).

По-друге, неналежне розуміння сутності звернення громадян. Законом під зверненнями громадян розуміють викладені в письмовій або усній формі пропозиції (зауваження), заяви (клопотання) і скарги, які повинні відповідати певним вимогам.

Спостерігаються непоодинокі випадки звернень громадян у формі заяви, які по своїй суті підлягають розгляду відповідно до процесуального законодавства України, а не відповідно до ЗУ «Про звернення громадян».

На підставі вищевикладеного вказуємо, що звернення громадян є одним із засобів захисту їх прав та законних інтересів, яке регламентується національними та міжнародними нормативно-правовими актами; шляхом звернення громадяни реалізують свої права і законні інтереси; звернення виступають ефективним засобом відновлення порушених прав громадян, засобом захисту цих прав; звернення є найважливішим джерелом інформації, потрібним органам державної влади, місцевого самоврядування, громадським формуванням для вирішення питань державного і суспільного життя.

Джерела:

1. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (дата звернення 05.12.2021 р.).
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.2021 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 05.12.2021 р.).
3. Конституція України: від 28 червня 1996. *Відомості Верховної Ради України*. 1996, № 30. Ст. 141.
4. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 05.12.2021 р.).

Науковий керівник – к.ю.н., доцент, завідувач кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права Донецького національного університету імені Василя Стуса Турченко О. Г.